

Esit. tsto 168 / 16.12.1982

KERTOMUS PERNIÖN LEMUN KYLÄN LEHMIHAASSA 1982 SUORITETUISTA
KAIVAUKSISTA

PERNIÖN LEMUN KYLÄN LEHMIHAKA

Pronssikautisen hauta- ja asuinpaikka-alueen kaivaus

Maanomistaja: Taisto Töykkälä os. Kanslerintie 12 F

20200 TURKU 20, puh: 921 302994

tai 25530 ERVELÄ

Tontti: Nurmi 1¹⁴

Peruskarttalehti: 20 12 12

Painettu: 1966 (ilmakuvaus 1962)

Alueen peruskoordinaatisto: x= 6677 70 -6678 28

y= 456 57 -457 10

z= 27.07 (kp 2)

Paikalta saadut löydöt: TYA 207: 1-202

Paikalta otetut näytteet: Hiilinäytteet Perniö Lemu Lehmihaka 1982,
1-5

Maanäytteet Perniö Lemu Lehmihaka 1982,
1-30

Aikaisemmat tiedot: Hj Appelgren-Kivalo inv. 1896-1897

Helmer Salmo-Salonen inv. 1927

Ulla Lähdesmäki kaiv. kert. 1979

Ulla Lähdesmäki kaiv. kert. 1980

Ulla Lähdesmäki kaiv. kert. 1981

Valokuvat: negatiivit TYA 5298-5422

diapositiivit TYA 78:1-56

1 JOHDANTO

Turun yliopiston arkeologian oppiaine jatkoi kaivauksia Perniön Lemun kylän Lehmihaassa pronssikautisella hautaraunio- ja asuinpaikka-alueella 16.6. - 31.7. 1982. Arkeologian oppiaine on kaivanut samalla paikalla jo kesällä 1979, -80 ja -81 (ks. lähemmin alueesta, sen tutkimushistoriasta ja topografiasta U. Lähdesmäen kaivauskertomukset 1979, -80 ja -81 Turun yliopiston arkeologian oppiaineen arkistossa). Kaivaukset rahoitti Perniön kunta ja niitä valvoi professori Unto Salo. Kenttätöistä vastasi HuK Ulla Lähdesmäki teknisinä apulaisinaan fil.yo Teija Ruotsalainen ja fil.yo Johanna Viitaharju, jotka osallistuivat myös jälkitöihin: Teija Ruotsalainen laati löytöluettelon ja osallistui kaivauskertomuksen kirjoittamiseen ja Johanna Viitaharju piirsi puhtaaksi kartat. Kaivajina oli kahdeksan kokopäiväistä perniöläistä koululaista, jotka oli palkattu kunnan työllistämistuella.

Kesällä 1982 keskityttiin mäen lounaisosan tutkimiseen. Alueelle on tuotu peruskiintopiste (kp 2) Turku - Karjaa -radan varrella olevasta valtakunnallisesta korkeuskiintopisteestä (13.959 m, pk 20 12 12 x = 6677 49 y = 456 67). Mäen lounaisosan peruskiintopisteestä on kullekin rauniolle ja asuinpaikkakaivannolle siirretty omat kiintopisteensä.

2 KESÄN 1982 TUTKIMUKSET

Lehmihaan aikaisempien tutkimusten perusteella oletettiin, että mäen lounaisosassa on sekä raunioissa että niiden välimaastossa mahdollisesti asuinpaikan kulttuurikerrosta. Kerrostuman laajuuden ja voimakkuuden selvittämiseksi raunioiden välistä tutkittiin kaivannot A3, B3 ja C, yhteensä 95 m². Lisäksi tutkittiin aivan mäen lounaispäästä raunio 13.

Vuoden 1979 jälkeen alueen tunnettujen raunioiden määrä on lisääntynyt, koska tutkimuksissa on havaittu lisää epäselviä matalia maansekaisia kiveyksiä. Kesällä 1982 tarkastettiin kyseiset kiveykset koekaistojen avulla. Lopputuloksena Lehmihaassa todettiin olevan 15 varmuudella hautaraunioksi määriteltävää muinaisjäännöstä (RA, 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8 ja 9 ja 10, jotka muodostavat yhden rauniokokonaisuuden, 11, 12, 13, 15, 16, 17). Näiden lisäksi erotettiin neljä epäselvää kiveystä (R4, 14, 18, 19) omaksi ryhmäkseen (ks. yleiskartta mäen lounaisosasta, josta selviää muinaisjäännösten ja muiden kivaysten sijainti).

3 TUTKIMUSMENETELMÄT

Raunioita 13 peittänyt kasvillisuus ja turve poistettiin ja raunio jaettiin neljään 90° sektoriin siten, että linjat noudattivat maaston muotoja. Päälinja A-B kulki suunnassa NNW-SSE. Raunio tutkittiin yhtenäisenä kokonaisuutena pohjatasolle asti. Sektorinarujen alle jätettiin n. 40 cm **leveät** kaistat kaivamatta ja niiden avulla dokumentoitiin raunion profiilit. Tämän jälkeen kaistat purettiin pois kerroksittain ja samalla täydennettiin tasokartat.

Perniössä ovat maansekaisten raunioiden kehät usein olleet epäsymmetrisiä. Tämän vuoksi on tulos tuntunut luotettavimmalta kehärakenteita tutkittaessa, kun raunio on kaivettu yhtenä kokonaisuutena sen sijaan, että olisi edetty sektori kerrallaan pohjatasolle.

Kivien välissä olevat maakerrokset kaivettiin lastoilla. Pohjataso dokumentoitiin tilanteessa, jossa kulttuurikerros oli poistettu ja esillä oli kellertävä sorakerros ja vain suurimmat kivet \varnothing n. 60-100 cm olivat paikallaan. Lopuksi raunio ennallistettiin tasokarttojen ja valokuvien avulla.

Raunioiden välimaastossa jatkettiin tutkimuksia tasokaivantojen ja koekaistojen avulla. Kesän -81 kaivantoa A1 jatkettiin sen luoteisosasta ja alue nimitettiin kaivannoksi A3. Raunion 19 poikki tehtiin koeoja B3, joka kulki ristiin kesän -81 koeojan B2 kanssa. Kasvillisuuden perusteella valittiin koekaivannon C paikka ja lisäksi tehtiin koeojat matalien raunioiden 14 ja 18 poikki sekä puhdistettiin raunio 17 esille turpeen alta.

Koekaivannot paalutettiin 2x2 m ruutuihin ja koeojat 1x1 m ruutuihin. Nämä tutkittiin poistamalla maata noin 5 cm kerrallaan ja ne dokumentoitiin n. 10 cm välein. Lopuksi kaivannot täytettiin ja turpeet laitettiin takaisin paikalleen.

4 KENTTÄTÖIDEN TULOKSET

4.1 Hautaraunio 13

pk. 20 12 12

x= 6677 91

z= 23.0

y= 456 73

Lehmihaan lounaisosassa raunion 12 luoteispuolella sijaitsee raunio 13 NE-SW suuntaisessa loivasti laskevassa rinteessä. Ympäristöstään

raunio erottuu matalana kumpareena ja on voimakkaasti maansekainen. Raunio on sijaintinsa vuoksi jonkin verran kaltevassa asennossa.

Ennen kaivauksia turve- ja karikekerros peitti raunion lähes kokonaan. Vain muutamia kiviä oli näkyvissä. Rauniossa kasvoi viisi kuusta, pihlajaa ja vadelmaa, aluskasvillisuutena oli oravanmarjaa ja metsätähteä. Raunio oli todennäköisesti pysynyt koskemattomana, silsiinä ei näkynyt kaivamisen jälkiä.

Kaivausteknisesti raunion kerrosrakenne muodostui kolmesta pääkerroksesta ja kolmesta välikerroksesta. Dokumentointi tehtiin kolmessa päätasossa, jotka olivat pintataso(1 taso), välitaso(2 taso) ja pohjataso(3 taso).

Tutkittu muinaisjäännös oli pyöreähkö hautaraunio, jonka halkaisija NNW-SSE suunnassa oli n. 6 m ja NNE-SSW suunnassa n. 7 m (reunakehästä laskettuna). Sen nykyinen korkeus oli n. 10-55 cm. Raunion kaltevaa asentoa kuvaa se, että suurin vaaituslukujen erotus oli 107 linjalla NNE-SSW. Raunion ympäriltä maata avattiin n. 3 m raunion reunoista ulospäin, jotta saataisiin tietoa raunion vierellä tapahtuneista toiminnoista. (Kaltevuudesta ks. neg. TYA 5372).

1TASO Raunion pintason kivien koko vaihteli \emptyset n. 10-50 cm, runsaimmin oli \emptyset n. 20-25 cm, suurimmat kivet olivat \emptyset n. 75-100 cm. Nämä suurimmat pintaan näkyvät kivet kuuluivat lähes kaikki pohjarakenteisiin. Pintakiveys oli tasaisinta raunion eteläosassa sektorissa III, josta suuremmat kivet (\emptyset yli 25 cm) puuttuivat lähes kokonaan. Jo pintatasolla erotti selvästi raunion pohjoisosassa, I sektorissa, sijaitsevan kuuden kiven muodostaman kaarevahkon kehämäisen rakennelman (kivien \emptyset n. 75-100 cm). Kehä ei kuitenkaan jatkunut yhtä selvänä muissa sektoreissa (ks. neg. TYA 5370).Huomiota herätti myös sektorissa IV sijaitseva teräväkulmainen laakakivi, joka oli vain osittain näkyvissä.

1 tasolla havaittiin raunion pohjaan asti ulottunut ilmiö, ettei voimakkaita nokimaa-alueita ollut raunion keskustassa. Sektorin I suurimpien kivien ympärillä erottui selvä nokialue ja sektoreissa II ja IV kummassakin verraittäin pieni nokialue. Raunioalueen mielenkiintoisin ja voimakkain nokialue erottui sektorissa II, raunion etelä osassa, oletetun reunakehän ulkopuolella. Nokialueen halkaisija oli n. 90 cm.

Rauniota purettaessa havaittiin sen olevan rakennettu siten, että kivikerrosten välissä oli maakerros. Vaikutti siltä kuin edellisten kerrosten pienimmät kivet olisi peitetty maalla ennenkuin seuraava kerros on koottu. Ilmiö voi tietysti olla näennäinen ja maakerrokset ovat mahdollisesti maatonutta kariketta.

Sektorissa III herätti huomiota se, että siellä oli runsaammin kiviä kuin muissa kerroksissa (kivien \emptyset n. 15-25 cm). Tämä johtuu todennäköisesti siitä, että maa viettää jyrkemmin linjan A-B lounaispuolella kuin sen koillispuolella. Jotta raunio on saatu kohtalaisen symmetriseksi on sitä täytynyt ikäänkuin korottaa sen lounaispuolelta (ks. neg. TYA 5406).

2. Taso Raunion ulkopuolista aluetta oli tässä vaiheessa kaivettu n. 10 cm pintatasosta alaspäin. Tasolta 2 alkoi tulla esille moreenimaalle ominaista \emptyset n. 20 cm olevaa kiveä- erityisesti raunion reunoilta ja sen ulkopuolelta.

^a Massa havaittavat värerit tulivat selvemmin esille kuin edellisessä kerroksessa. Voimakkaimmat nokimaa-alueet olivat sektoreissa I ja II. Reunakehän ulkopuolella, sektorissa II, oleva nokimaa-alue erottuu tasolla 2 erittäin selvästi ympäristöstään ja on hyvin jyrkkäräjäinen.

Sektoreissa III ja IV tuli esille teräväkulmaisia laakakiviä, joiden sijainti antoi raunion sisärakenteille kulmikkaan vaikutelman. (ks. neg. TYA 5413). Raunion profiili on kuitenkin edelleen kumpumainen (ks. neg. TYA 5406).

Tasolla 2 alkoivat raunion pohjarakenteet hahmottua: kaikissa sektoreissa erottuivat kookkaat reunakehän kivet ja sektoreissa III ja IV olevat pitkät särmikkäät laakakivet tulkittiin kulmikkaan kehärakenteen osiksi muotonsa ja sijaintinsa perusteella.

Tasojen 2 ja 3 välillä oli jälleen selvä maakerros: näiden kahden tason välille muodostettiin välitaso c rakenteiden tarkastelun helpottamiseksi (ks. neg. TYA 5416) Maan värerit alkoivat tällä tasolla taasoittua, punertava likamaa hävisi kokonaan ja vain sektorissa II esiintyvä nokikuoppa erottui enää selvästi ympäristöstään. Tämän jälkeen poistettiin vielä jonkinverran maata ja pienimpiä kiviä ja esille saatu taso määriteltiin maanvärin ja kivien aseman perusteella pohjatasoksi.

3 TASO

Raunion pohjarakenteiksi tulkittiin kookkaiden kivien muodostama pyöreähkö reunakehä, ja sen sisäpuolella, pääasiassa sektoreissa III ja IV, kulmikkaiden laakakivien muodostama suorakaiteen muotoinen rakennelma (n. 150 x 350 cm), jonka muoto viittaa tarharakennelmaan. Sen sisältä löytyi runsaasti palanutta luuta (ks. löytökartta taso 3). Suorakaiteen muotoisen rakennelman koillispuolelta sektoreissa I ja II oli useita keskisuuria pyöreänmuotoisia kiviä, jotka muodostivat samansuuntaisen pitkänomaisen rakenteen. Sen muoto on kuitenkin edellistä epätasaisempi. Rakennelman keskeltä I ja II sektoreiden rajalta löytynyt luutihentymä viittaa myös hautaukseen.

Suurien (n. 60-100 cm halkaisijaltaan olevien) kivien lisäksi pohjatasolle jätettiin moreenimaalle tyypillisiä Ø n. 20 cm olevia kiviä, jotka eivät kuuluneet rakenteisiin. Kiviä ympäröivä hiekka oli tummankeltaista eikä kulttuurimaata enää havaittu. Ainoastaan sektorissa II oli edelleen näkyvissä kaksi nokimaa aluetta, jotka molemmat kaivettiin pohjaan. Jo tasolle 1 erottuneesta nokikuopasta tehtiin myös profiilikartta. Kuopasta löytyi pari kolme tulessa rapautunutta ja noen värjäämää kiveä.

Lopuksi tutkittiin pohjakivien alustat ja raunion alueelle tehtiin jokaiseen sektoriin tarkastuskuopat, joiden perusteella todettiin maan jatkuvan puhtaana keltaisena moreenina n. 20 cm kuopan pinnasta ja ^{se}muuttui sitten vähitellen vaaleanharmaaksi savensekaiseksi hiekaksi.

4.2 Löydöt

R:n 13 löytöjen lukumäärä oli suurempi kuin muiden Lehmihaassa kaivettujen raunioiden. Rauniosta säätjin talteen 136 löytönumeroa (TYA 207: 1-136). Eniten löytyi keramiikkaa ja rautakuonaa, lisäksi löydettiin savinen valinupokkaan katkelma, työstämätön ~~pienkappale~~ ja katkelmalinen pronssiesine.

Rautakuonaa löydettiin ainoastaan 1. kerroksesta. Varsinaisen raunion alueelta sitä löytyi vain 3 kpl. Metallin sulattamiseen liittyy myös savinen valinupokkaan katkelma (TYA 207:). Eniten 1. kerroksesta löytyi keramiikkaa. Poltettua luuta löytyi vain muutama siru, jotka todennäköisesti olivat peräisin alemmilla tasoilla olevista hautauksista.

Myös 2. kerroksesta löytyi runsaasti keramiikkaa (löydöt TYA 207: -
). Sitä löytyi myös varsinaisen hautaraunio alueen ulkopuolelta,
etenkin kaivausalueen luoteisosasta. Origon läheltä alkoi tässä vai-
heessa löytyä palaneen luun tihentymiä.

Kerroksessa 3 on enää vain 5 keramiikka löytöä. Muu löytöaineisto
on yksinomaan palanutta luuta. Ilmeisesti kyseessä on hautausker-
ros. Palanut luumateriaali sijoittui etupäässä sektoriin IV, mutta
luuta löytyi runsaasti myös sektoreista I ja II. Sektorissa III oli
vain joku hajalöytö.

II sektorista, 2 kerroksesta (n. 18cm raunion pintatasolta), löytyi
metalliesineen katkelma, joka puhdistuksen jälkeen osottautui prons-
siseksi (TYA 207:48). Esineen mitat ovat:

Muotonsa puolesta esine voisi olla joko vyösoljenkieli tai soljenkaari.

Rauniosta löytynyt keramiikka on enimmäkseen koristelematonta, mut-
ta naarmupintaista ja tekstiilipainanteista keramiikkaa löytyi myös
jonkun verran. Lisäksi osa keramiikkapalojen pinnoista oli niin ra-
pautuneita ettei koristelusta voitu tehdä päätelmiä. Keramiikan savi-
materiaali oli enimmäkseen melko karkeata ja se oli kvartsi ja maa-
sälpä-sekotteista. Vain muutamia hienorakeisia keramiik-
ka-paloja löytyi.

4.3 Raunioon 13 tehdyt koeojat ja laajennokset

Koska R13 kaakkoispuolelta löytyi rautakuonaa, joka oli Lehmihaassa
uusi löytömateriaali, päätettiin raunion kaakkoispuolelle tehdä 2 x 2m
leveä laajennospäälinjan A-B jatkeeksi. Tämä alue nimitettiin raunion-
kaakkoisulokkeeksi (ks. neg. TYA 5411). Laajennospaikan valintaan
vaikutti myös se, että maanpintaan näkyi suuria kiviä, jotka saattoi-
vat kuulua raunion 13 rakenteisiin (ks. R13 pintatason kartta).

Kaakkoisulokkeessa oli suurikokoisia \varnothing n. 50-75 cm olevia kiviä, jot-
ka sijaitsivat jonkin verran kaarevassa linjassa. Tasolla 1 maa oli
harmahtavaa humuksen sekaista hiekkaa, mutta varsinaisia hiilensekai-
sia nokialueita ei tullut esiin. Rautakuonaa kaakkoisulokkeesta löy-
tyi 13 palaa, muita löytöjä ei alueelta tullut. Rautakuonanpalat löy-
tyivät 1 kerroksesta kuten varsinasella hautaraunio alueellakin. Poh-
jatasolle kaivettaessa maa muuttui kellertävänharmaaksi hiekaksi.

Linjan C-D jatkeeksi avattiin koeoja, joka leikkasi kohtisuoraan ki-

veykseen R14 tehtyä koekaistaa. Sen avulla pyrittiin saamaan lisätietoa kyseisen kiveyksen luonteesta ja siitä voidaanko raunion alapuolelta todeta olevan kulttuurimaata tai löytöjä.

Koeojan koillispäässä oli maa lähes puhdasta, kiviä ei ollut lainkaan, mutta maa oli kuitenkin laimeasti noen harmaaksi värjäämää. Koeojan koillispäässä oli erittäin karkeata moreenimaata: kiviä oli runsaammin ja nokimaa oli voimakkaampaa koeojan keskiosassa. Lounaisosassa nokialue taas laimeni ja kivien määrä väheni. Koeojaa ei tason 1 jälkeen enää syvennetty vaan se peitettiin dokumennoinnin jälkeen.

5 RAUNIOIDEN VÄLIMAASTOON TEHDYT KAIVANNOT

Kesällä 1981 tehtiin Lehmihaan mäkeen koekaivannot A1 ja A2 sekä koeojat B1 ja B2, koska haluttiin tutkia paikalla mahdollisesti sijainnutta asuinpaikkaa, sen laajutta ja rakennetta. (ks. TYA ark. U. Lähdesmäki, kaivauskertomus 1981). Tutkimusta jatkettiin kesällä 1982, jolloin tehtiin kaivannot A3,C sekä koeoja B3.

5.1.1 Kaivanto A3 - rakenne

Loivasti lounaaseen viettävälle mäenrinteelle, R16 ja R17 väliin, paalutettiin koekaivanto A3 (yhteensä 65 m²). Alueella oli melko voimakas kasvillisuus - pihlajaa, sammalta ja heinää - eikä maanpintaan erotunut minkäänlaista kiveystä. Paikkaa ryhdyttiin tutkimaan, koska haluttiin tarkastella kesällä 1981 tutkitun kulttuurimaa-alueen jatkumista luoteeseenpäin. (ks. neg. TYA 5299)

1 TASO Paalutetulta alueelta poistettiin turve ja n. 5 cm maata. Esille saatiin moreenimaa, jonka väri vaihteli suuresti eri osissa kaivantoa. Kaivannon A3 kaakkoisosa, ruudut E,F,G/7-11 erottuivat selvästi muusta kaivannosta siten, että näissä ruuduissa ei ollut juuri lainkaan kiviä kun taas ruuduissa E-H/3-5 oli kiviä erittäin tiheässä (kivien keskikoko vaihteli \varnothing n. 10-15 cm). Kaivannon koillispäässä kivien keskimääräinen koko oli suurempi ja ruuduissa E-N/1-6 oli useita \varnothing n. 50-60 cm olevia kiviä.

Maan väri vaihteli eri puolilla kaivantoa. Ruuduissa E/7-11, F/8-9 ja G/9 maa oli puhdasta ja väriltään keltaista. Ruudussa F/10 oli ympäristöstään selvästi erottuva nokialue, joka jatkui kaivannon A1 puolella. Voimakkaimmin maa oli värjäytynyt kaivannon keskiosissa, varsinkin ruuduissa G-J/5-7 oli maa voimakkaan tummanharmaa. Tumma noki-

alue erottui myös ruudussa L/7. Ruudusta G/9 tuli esille noki- ja li-
kamaassa selvästi erottuva puhtaan tummankeltaisen hiekan muodostama
kuoppa (ks. dia TYA 78:25)

2 TASO Alueelta poistettiin hiekkaa n. 10 cm ja luontaiselta vaikut-
tavia kiviä. Edettäessä syvemmälle nokialueet suppenivat jonkin ver-
ran, mutta tulivat selvärajaisemmiksi ja tummemmiksi. Ruuduissa G-I/
6-8 oleva puoliympyrän muotoinen kiveys alkoi erottua selvästi. Kiveyk-
sen sisällä ja ympärillä oli voimakasta nokimaata. Ruuduista J-M/4-7
saatiin esille jo tasolle 1 näkyneiden, suurien kivien reunustama alue
(kivien koko: \emptyset n. 50 cm), jonka sisällä oli huomattavasti enemmän
pientä pyöreätä mukulakiveä (\emptyset n. 5-10 cm) ja tummaa nokimaata kuin
kaivannon muissa osissa. (ks. Kaivanto A3 2.tason kartta)

3 TASO Ruudut E-G/6-11 erottuivat edelleen muusta kaivannosta: näis-
sä ruuduissa moreeni oli erittäin hienorakeista ja kivet puuttuivat
lähes täysin. Maa oli tällä alueella määteksi puhtaan kellertävää - noki-
alueita ei ollut havaittavissa. Mualla kaivannon alueella oli moreeni
karkealaatuista ja pientä mukulakiveä oli runsaasti. Edellisissä ker-
roksissa erottuneet kiveykset olivat 3.tasolla kokonaan näkyvissä (ks,
neg. TYA 5379 ; ruudut G-I/6-8 ja I-M/4-7). Tumma nokimaa näiden kive-
ysten ympärillä oli muuttunut laimeammaksi. Vielä 3.tasolla oli maa sel-
västi noensekaisempi kaivannon keskustassa kuin sen reuna-alueilla.
Ruuduissa F/10 ja L/7 olevat nokialueet olivat pienentyneet,
mutta erottuivat ympäristöstään selvemmin. Kummassakaan nokialueessa
ei ollut kiviä.

4 TASO Kaivantoa syvennettiin vielä n. 10 cm ja kivistä poistettiin
osa. Esille saatiin lähes puhtaan keltainen moreenihiekka koko kaivan-
non alueella. Tasolla 4 olevat kivet eivät tuntuneet muodostavan enää
minkäänlaista rakennelmaa. Ainoastaan ruudussa F/10 oleva nokialue erot-
tui tummana muusta kaivannosta. Kun se kaivettiin pohjaan havaittiin
sen olevan kuperapohjainen. Sen suurin syvyys maanpinnasta oli n. 45
cm ja se oli lähes kivetön (ks. kaivannon A3 profiilikartta).

Kaivannon pohjalle tehtiin lopuksi tarkistuskuopat (\emptyset n. 50 cm ja sy-
vyys n. 40 cm), joiden perusteella todettiin maan jatkuvan puhtaana
moreenina.

5.1.2 Kaivanto A3 - löydöt

Kaivannon A3 löydöt koostuvat keramiikasta (KE), palaneesta luusta (PL), palaneesta savesta (PS) ja rautakuonasta (RK). Seuraavassa taulukko eri löytöryhmien määrästä eri kerroksissa.

TAULUKKO 1 KAIVANTO A3 LÖYDÖT Ensimmäinen numero taulukossa merkitsee löytöjen määrää ja suluisissa oleva numero palojen/sirujen määrä.

KERROS	CM MAAN PINNASTA	KE	PL	PS	RK	YHTEENSÄ LÖYTÖJÄ
I	n. 5 cm	2 (2)	4 (8)	3 (15)	1 (1)	10
II	n.15 cm	7 (10)	3 (24)	7 (7)	4 (4)	21
III	n.25 cm	12 (21)	-	14 (20)	3 (3)	29
IV	n.35 cm	--	-	-	-	-
YHTEENSÄ LÖYTÖJÄ		21	7	24	8	60

Vähiten löytöjä tuli 1 kerroksesta, vain 17%. Suurin osa löydöistä tuli n. 15-25 maan pinnasta. Löydöt keskittyivät kaivannon keskiosaan, ruutuihin H-L/5-9. Ruuduissa G-J/6-8 oli yhteensä 24 löytöä. Näissä ruuduissa oli myös 13 kiven muodostama puolilympyrän muotoinen ladelma, jossa kivien koko oli n. 30-50 cm Ø (ks. neg. TYA 5336 ja 5361). Ruudussa L/7 olevasta nokikuopasta löytyi 1 pala rahtakuonaa. Muutoin kuoppa oli löydötön.

Palanutta luuta kaivannosta tuli yhteensä vain 7 löytöä. Ainoa keskittymä (21 sirua) tuli kaivannon pohjoiskulmasta ruudusta N/4.

5.2 Kaivanto C

Raunioiden 9, 10, 11, ja 12 sekä 8 välimaastoon tehtiin koekaivanto C. Kaivanto sijaitsi loivasti lounaaseen viettävällä rinteellä. Koeojaripaikka valittiin kasvillisuuden perusteella. Valintaan vaikutti myös raunioiden sijainti välittömässä läheisyydessä.

Koekaivannon alueella kasvoi erilaisia heinäkasveja tiheämmin kuin mualla Lehmihaassa. Kaivannon alueella kasvoi myös metsätähteä, mustikkaa, koivunvarpua ja puolukkaa (ks. neg. TYA 5298).

Kaivantoa paalutettiin yhteensä 18 m². Paalutetulta alueelta poistettiin turve ja n. 5 cm maata. Esille tuli harmahtava hiekka, jossa ol

selvästi erottuvia nokialueita. Voimakkaimmillaan nokialueet olivat ruuduissa -A/13-15 ja A/10 (nokialueen Ø n. 55 cm, alueesta otettu hiilinäyte 1). Ruskeaa likamaata oli ruuduissa -A/10-11 ja C/10. Koko akivannon alueella oli vain muutamia kiviä, joiden halkaisija oli n. 10 cm (ks. neg. TYA 5379).

2 TASO Kaivantoa syvennettiin n. 10 cm ja ja poistettiin muutamat luontaiset irtokivet. Edellisessä kerroksessa esille tulleet nokialueet olivat nyt selvärajaisempia ja voimakkaam värisiä. Karkealle moreenimaalle ominaista pientä mukulakiveä oli myös enemmän kuin edellisessä kerroksessa. Esillä oleva kiveys vaikutti luontaiselta.

Tasolla 2 oli 3 täysin toisistaan erottuvaa nokialuetta, ruuduissa A/10-11, A/12-13 ja A/15-16, ensimmäitussa oli noki erityisen voimakasta. Ruudusta C/10 paljastunut kumpare erottui voimakkaan keltaisena ja sen maalaatu oli erityisen karkeata. Mu^ualla kaivannossa maan värimuuttui vaaleanharmaasta tummanharmaaksi tultaessa kohti 2.taso

Ruudusta A/16 tuli esille 1 pala naarmupintaista karkeasekotteista keramiikkaa (kaivanto C löytö TYA 207:200), sekä ruudusta B/10 pieni keramiikan siru (TYA 207:201).

3 TASO Maata poistettiin vielä n. 10 cm. Nokiamaa-alueet laimenivat ja n. 25 cm maanpinnasta maa muuttui puhtaan keltaiseksi. Kaivanno pohjalle tehtiin tarkistuskuopat (5kpl). Kuoppien halkaisija oli n. 50 cm ja niiden syvyys n. 40 cm. Tarkistuskuoppien perusteella maatodettiin jatkuvan puhtaankeltaisena moreenina. Lopuksi kaivanto täytettiin.

5.3 Koeoja B3

Raunioiden 5 ja 6 välimaastoon tehtiin kesällä -81 koeoja B2, josta paljastunut kiveys tulkittiin varauksella raunioksi 19. Kesällä -82 jatkettiin tutkimuksia tällä kohden ja paalutettiin koeoja B3 leikkaamaan koekaistaa B2. Alueen pintakasvillisuutena oli vadelmaa, mansikkaa, valkovuokkoa, siiankärsämöä ja vuohenputkea.

Koeojaa paalutettiin 8 m². Paalutetulta,alueelta poistettiin turve ja n. 5 cm maata. Esille tuli luontaiselta vaikuttavaa kiveystä, jonka tiheys oli voimakkaimmillaan ruudun E/12 alueella. Hiiltä ja laimeita nokilaikkuja oli ruuduissa E/11 ja E/13-15. Kaksi kulunutta, muuttanut naarmupintaista keramiikanpalaa löytyi ruudusta E/11. Ruuduissa G-F/13 oli maa voimakkaasti savensekaista.

Maata kaivettiin vielä n. 10 cm; koska maa jatkui täysin puhtaana ja löydöttömänä, päätettiin pohjalle tehdä tarkistuskuopat (\emptyset .n. 50 cm, ja syvyys n. 25 cm). Koekuoppien perusteella todettiin maan jatkuvan puhtaana moreeninä ja muuttuvan vähitellen voimakkaasti savensekaiseksi.

Kesällä 1982 tehdyn tutkimuksen perusteella todettiin, ettei paikalla ole mitään kiinteätä muinaisjäännöstä, sekä että kyseessä on luontainen kivikko ja löydöt ovat yksittäisiä hajalöytöjä.

6 ALUEELLA TODETTUJEN EPÄSELVIEN KIVEYSTEN TARKASTUS

6.1 Lehmihaan mäen SW-osa

Mäen SW-osassa on aikaisempina kesinä todettu 3 epäselvää kiveystä, jotka on varauksella tulkittu mataliksi, maansekaisiksi raunioiksi: R14, R17 ja R18. Näiden kiveysten yli paalutettiin 1 m levyiset koeojat kiveysten luonteen selvittämiseksi.

R14 Kiveyksen yli paalutettiin 1 x 5 m koeoja suunnassa NNW-SSE. Turvekerroksen alta paljastui harmaa hiekka, jossa oli harvassa kookkaita n. 25-50 cm halkaisijaltaan olevia kiviä sekä joitakin pienempiä. Ojan W päässä maa oli keltaista, ruuduissa G/12-15 oli melko tummaa noki- ja likamaata. Hiiltä löytyi niukalti ruuduista G/13 ja G/15. Koeojaan tehtiin ristikkäisoja (ks. neg. TYA 5412) raunion 17 kaivausalueelta (ks. R13). Koeojassa olevat kivet vaikuttivat luontaisilta eikä niiden katsottu muodostavan raunio kiveystä. Ruudusta G/10 löytyi korrosoitunut rautaesineen katkelma. Esineen huonon säilyneisyyden vuoksi ei voida määritellä sitä mikä esine on ollut eikä siitä voida saada ajoitusta (TYA 207:22, ks. myös piirros).

R17 Kiveyksen yli paalutettiin 1 x 5 m koeoja. Kiveys muodostaa matalan maansekaisen kummun, jota peitti turvekerros ja turpeen alta näkyi joitain kiviä. Koeojasta poistettiin turve, jonka alta tuli esiin tiheä kiveys. Kivien \emptyset on n. 25 cm keskimäärin. Kiveys tulkittiin raunioiksi. Tämän perusteella päätettiin turve poistaa koko kiveyksen alueelta. Esille tuli pyöreähkö n. 5 x 6 m laaja raunio. Rauniota ei tutkittu, mutta se puhdistettiin esille.

R18 Kiveyksen päälle paalutettiin 1 x 4 m koeoja. Paikalla on kaksi isoa kiveä (\emptyset n. 75 cm). Näiden SE-puolella oli pienempiä kiviä, jotka pistivät esiin jo turpeen alta. Kookkaat kivet vaikuttivat kiinteä kiviltä, mutta v.1980 niiden SE-puolelle tehdystä koeruudusta paljastui pieniä kiviä ja niukalti hiiltä. Paikalla oli paksuhko turve ja

aluskasvillisuutena oli heinää, metsätähteä ja mansikkaa. Turpeen alta paljastui harmaata hiekkaa, jossa erottui ojan NW- päässä muutamia melko harvassa olevia kiviä. Koeojasta tehtyjen havaintojen perusteella todettiin, ettei kyseessä voi olla hautaraunio. Koeoja liitettiin myöhemmin koekaivantoon A3 (ks. neg. TYA 5358-60).

6.2 Lehmihaan mäen NW-osa

Vuonna 1979 rekisteröity R4 (x=6678 08 y= 456 88 z=137) tarkistettiin uudelleen kesällä -82. Kiveykseen ei paalutettu koeojaa eikä tehty kuoppia, mutta rakenteensa ja hajanaisen muotonsa perusteella päätettiin, ettei kyseessä ole hautaraunio. (ks. Perniö Lemu Lemmihaka, yleiskartta 1979, 1980).

Lisäksi tarkistettiin Lemu-Ervelän maantien koillispuolella olevan kähköm avokallion alapuolella oleva kiveys, jonka laajuus on n. 10.0 x 2.60 m. Kyseessä on luonnonkiveys, jossa osa kivistä on mahdollisesti peräisin jyrkänteen yläpuolella olevasta R3^{sta} (tutkittu v

7 KOEKUOPPA K2

Lehmihaan mäen lounaisosaan tehtiin koeruutu K2 lounaaseen viettävää rinteeseen (ks. yleiskartta mäen SW-osasta v.1982). Paikalla sijaitsevia suuria (Ø n. 50-150 cm) kiviä, joiden keskellä oli melko tasainen alue. Koeojan päällä ollut turve oli hyvin irtonaista. Turpeen alta paljastui laattamaisia rapakiviä, jotka liukuivat niitä kosketeltaessa Ruudusta poistettiin maata n. 20 cm. Kivien alta tuli esille likamaa kellanharmaaksi värjäämä hiekka. Ruudusta löytyi tiiltä muistuttavaa punertavaa poltettua savea; saveen laadun perusteella sitä voidaan pitää historialliselta ajalta peräisin olevana. (TYA 207:202), Kiveyksen luonne jäi selvittämättä.

Turussa 15. 11. 1982

Ulla Lähdesmäki

Ulla Lähdesmäki
kenttätöiden johtaja

HuK

Teija Ruotsalainen
Teija Ruotsalainen

Tekninen apulainen fil.yo

Unto Salo

Unto Salo

Kaivauskertomuksen tarkastaja
Professori

LUETTELO PERNIÖN LEMUN LEHMIHAASSA 1982 OTETUISTA MAANÄYTTEISTÄ

Näytten:o	kaivanto/ raunio	taso/ krs.	ruutu/ sektori	muita tietoja
1	A3	2.krs	I/9	näyte otettu lika- ja nokimaa-alueesta. Samasta paikasta hiilinäyte n:o 2
2	A3	2.krs	E-F/ 10-11	näyte koottu ao. ruutujen pinnasta likamaakerroksesta
3	A3	2.krs	E-F/ 8-9	näyte koottu ao. ruutujen pinnasta puhtaan keltaisesta hiekkamaasta
4	A3	2.krs	G-H/ 8-9	näyte koottu ruutujen keskustassa olevasta nokimaa-alueesta
5	A3	2.krs	G-H/ 6-7	- " -
6	A3	2.krs	E-F/ 6-7	näyte otettu ruutujen keskustasta kellanruskeasta moreenimaasta
7	koeoja C	2.taso	A/ 16-17	näyte koottu ruutujen pinnasta puhtaan keltaisesta hiekasta
8	koeoja C	2.taso	A/ 14-15	näyte koottu ruutujen pinnasta lika- ja nokimaakerroksesta
9	koeoja C	2.taso	A/ 12-13	näyte koottu ruutujen keskustassa olevasta nokimaa-alueesta
10	koeoja C	2.taso	A/ 10-11	- " -
11	koeoja C	2.taso	B-C/ 10	näyte otettu ruutujen rajalta lika- ja nokimaakerroksesta
12	raunio 13	1.krs	II s.	näyte otettu reunakehän ulkopuolelta paljastuneen nokikuopan vierestä likamaakerroksesta

näytten:o	kaivanto/ raunio	taso/ krs	ruutu/ sektori	muita tietoja
13	raunio 13	1.krs	I s.	näyte otettu reunakehän ulkopuolelta savensekaisesta hiekasta
14	raunio 13	1.krs	IV s.	näyte otettu raunion ulkopuolelta noki- ja likamaakerroksesta
15	raunio 13	1.krs	III s.	- " -
16	kiveys 14	2.taso	G/15	näyte otettu kellanruskeasta likamaakerroksesta
17	kiveys 14	2. taso	G/10	näyte otettu puhtaan keltaisesta hiekasta
18	koeruutu B	1.taso		näyte otettu puhtaan keltaisesta hiekasta ruudun NW-kulmasta
19	koeoja B3	3.taso	E/11	näyte otettu nokimaa-alueesta
20	koeoja B3	3.taso	E/15	näyte otettu savensekaisesta hiekasta
21	kiveys 18	1.krs	G/12	näyte otettu noensekaisesta hiekasta
22	kiveys 18	1.krs	G/10	näyte otettu puhtaan keltaisesta hiekasta
23	raunio 13	2.krs	I s.	näyte otettu puhtaan keltaisesta hiekasta sisäkehän sisäpuolelta
24	raunio 13	2.krs	II s.	näyte otettu puhtaan keltaisesta hiekasta sisäkehän sisäpuolelta; paikalta löytyi luunsiruja ja keramiikkaa
25	raunio 13	2.krs	III s.	näyte otettu puhtaan keltaisesta hiekasta sisäkehän sisäpuolelta
26	raunio 13	2.krs	IV s.	näyte otettu sisäkehän sisäpuolelta puhtaan keltaisesta hiekasta kookkaan kulmikkaan kivipaaden vierestä. Paikalta löytyi palanutta luuta ja keramiikan pala.
27	raunio 13	1.krs	II s.	näyte otettu raunion kaakkoisulokkeesta, josta löytyi 1. kerroksesta useita kuonan paloja
28	raunio 13	2.krs	III s.	näyte otettu raunion ja sen SW-puolella olevan kiveyksen 14 välisestä koeojasta puhtaan keltaisesta hiekasta

näyten:o	kaivanto/ raunio	taso/ krs	ruutu/ sektori	muita tietoja
29	kaivanto A3	3.krs	I-J/ 2-3	näyte otettu ruutujen leikkauspisteestä noensekaisesta maasta kiveyksen ympäriltä
30	kaivanto A3	3.krs	M-N/ 6-7	näyte otettu ruutujen leikkauspisteestä noensekaisesta maasta

Luettelo Perniön Lemun Kylän Lehmihaan kartoista 1982

(Yleiskartta mk 1: 2000 vuodelta 1979-80)

-- - Yleiskartta Lehmihaan mäen lounaisosasta mk 1:500

Raunio 13 - linja- ja sektorivaaitus mk 1:50
- I taso, mk 1:20
- II taso, mk 1:20
- III taso, mk 1:20
- I taso, löytökartta mk 1:20
- II taso, löytökartta mk 1:20
- III taso, löytökartta mk 1:20

Kaivanto A3 - pinta- ja pohjavaaitus, mk 1:50
- ~~II taso~~ ^{tason} ^{vaaitus} 1:50, mk 1:20
- III taso, mk 1:20
- profiilit, mk 1:20

Kaivanto C - pinta- ja pohjavaaitus
- I taso, mk 1:20 II ?
- profiili, mk 1:20

Koeoja B3 - pinta ja pohjavaaitus, mk 1:50
- koeojasta paljastunut kiveys, mk 1:20

Koeruutu K2 - ruudusta paljastunut kivys, mk 1:20

LUETTELO PERNIÖN LEMUN LEHMIHAASSA 1982 OTETUISTA MUSTAVALKOISISTA
NEGATIIVEISTA

- TYA 5298 - Mäen SW-osaa ennen töiden alkua; edessä koeoja C, oikealla takana R 13. Kuvattu idästä.
- 99 - Kaivanto A 3 ennen töiden alkua, kuvattu etelästä.
- 5300 - R 3; raunio tutkittu 1979, minkä jälkeen se on kasvanut umpeen (maitohorsmaa ja vadelpensaita). Lännestä kuvattu raunion eteläosa.
- 01 - R 3; luoteesta kuvattu puhdistettu raunio, eteläosa.
- 02 - R 3; - " - , pohjoisosa.
- 03 - R 13; raunion pintatasoa puhdistetaan esille turpeen alta. Kuvattu tornista pohjoisesta.
- 04 - Koeoja C; 1. kerrosta poistetaan, vas. J-P.Haapasalo ja J.Kämi. Kuvattu kaakosta.
- 05 - - " -
- 06 - Koeoja C; ruudut A / 10-15, I taso. Kuvattu lounaasta.
- 07 - R 13; I sektori, I taso, kuvattu tornista pohjoisesta.
- 08 - R 13; II sektori, I taso, - " -
- 09 - R 13; III sektori, I taso, - " -
- 5310 - R 13; IV sektori, I taso, - " -
- 11 - R 13; II ja III sektori, I taso, kuvattu etelästä.
- 12 - R 13; III sektori, I taso, kuvattu etelästä.
- 13 - R 13; III ja IV sektori, I taso, kuvattu lännestä.
- 14 - R 13; I taso, kuvattu tornista pohjoisesta.
- 15 - Kaivanto A 3; I taso, ruudut G-H / 6-7. Kuvattu etelästä.
- 16 - Kaivanto A 3; I taso, ruutu F / 14. Kuvattu luoteesta.
- 17 - Koeoja B 3; III taso, kuvattu kaakosta.
- 18 - 20 - Kaivanto A 3; kolmessa osassa pohjoiskulmasta eteläkulmaan kuvattu tornista kaakosta kaivannon II taso.
- 21 - 22 - Kaivanto A 3; kahdessa osassa kuvattu lounaasta kaivannon II taso pohjoiskulmasta eteläkulmaan.
- 23 - Kaivanto A 3; kaivannon NW-puolelle tehty koeruutu, I taso, kuvattu etelästä.
- 24 - Koeoja C; II taso, ruudut B-C / 10, kuvattu lounaasta.

- TYA 5325 - Kaivanto A 3; 2. kerrosta poistetaan, vas. J-P.Haapasalo, J.Vuorisalo, J.Kämi. Kuvattu lounaasta.
- 26 - R 13; 1. kerrosta poistetaan. Kuvattu idästä.
- 27 - Oletettuun kiveykseen 14 tehty koeoja, II taso, kuvattu lännestä.
- 28 - - " -, II taso, kuvattu etelästä.
- 29 - Oletettuun kiveykseen 18 tehty koeoja, I taso, kuvattu etelästä.
- 5330 - R 13; välitaso a, I sektori, kuvattu tornista pohjoisesta.
- 31 - R 13; välitaso a, kuvattu tornista pohjoisesta.
- 32 - Kaivanto A 3; I taso, ruudut E-F / 10-11. Kuvattu idästä.
- 33 - Kaivanto A 3; I taso, ruudut E-F / 5-7. kuvattu idästä.
- 34 - Kaivanto A 3; III taso, ruudut E-I / 5-9. Kuvattu lännestä.
- 35 - Kaivanto A 3; III taso, ruudut E-F / 10-11, - " -
- 36 - Kaivanto A 3; - " -
- 37 - Oletettuun kiveykseen 14 tehty koeoja, II taso, kuvattu lännestä.
- 38 - - " -, kuvattu etelästä.
- 39 - R 13; välitaso b, I sektori, kuvattu tornista pohjoisesta.
- 5340 - R 13; välitaso b, IV sektori, - " -
- 41 - R 13; välitaso b, II sektori, - " -
- 42 - R 13; välitaso b, III sektori, - " -
- 43 - R 13; välitaso b, II sektori, - " -
- 44 - Koeruutu ~~K2~~, I taso, kuvattu lounaasta.
- 45 - Kaivanto A 3; III taso, 4 m korkeudesta kuvattu kohtisuoraan ruudut E-F / 10-11.
- 46 - Kaivanto A 3; III taso, 4 m korkeudesta kuvattu kohtisuoraan ruudut E-F / 8-9.
- 47 - Kaivanto A 3; III taso, 4 m korkeudesta kuvattu kohtisuoraan ruudut E-F / 6-7.
- 48 - Kaivanto A 3; III taso, 4 m korkeudesta kuvattu kohtisuoraan ruudut E-F / 4-5.
- 49 - Kaivanto A 3; III taso, 4 m korkeudesta kuvattu kohtisuoraan ruudut G-H / 8-9.

- TYA 5350 - Kaivanto A 3; III taso, 4 m korkeudesta kuvattu kohtisuoraan ruudut I-J / 8-9.
- 51 - Kaivanto A 3; III taso, 4 m korkeudesta kuvattu kohtisuoraan ruudut I-J / 6-7.
- 52 - Kaivanto A 3; III taso, 4 m korkeudesta kuvattu kohtisuoraan ruudut I-J / 4-5.
- 53 - Kaivanto A 3; III taso, 4 m korkeudesta kuvattu kohtisuoraan ruudut I-J / 1-3.
- 54 - Kaivanto A 3; 4 m korkeudesta kuvattu kohtisuoraan III tason ruudut K-L / 4-5.
- 55 - Kaivanto A 3; III taso, 4 m korkeudesta kuvattu kohtisuoraan ruudut K-L / 6-7.
- 56 - Kaivanto A 3; III taso, 4 m korkeudesta kuvattu kohtisuoraan ruudut M-N / 4-5.
- 57 - Kaivanto A 3; III taso, 4 m korkeudesta kuvattu kohtisuoraan ruudut N / 2-3.
- 58 - Kaivanto A 3; III taso, ruudut E-N / 1-5, kuvattu lounaasta.
- 59 - Kaivanto A 3; III taso, ruudut E-N / 5-8, kuvattu lounaasta.
- 5360 - Kaivanto A 3; III taso, ruudut E-N / 8-11, kuvattu lounaasta.
- 61 - Kaivanto A 3; III taso, ruudut H-I / 7, kuvattu lounaasta.
- 62 - Kaivanto A 3; I taso, ruudut E-H / 14, kuvattu tornista idästä.
- 63 - Kaivanto A 3; I taso, ruudut E-H / 6-10, kuvattu pohjoisesta.
- 64 - Kaivanto A 3; - " - , kuvattu lännestä.
- 65 - Koeoja B 3; I taso, kuvattu idästä.
- 66 - Koeoja C; II taso, kuvattu tornista etelästä.
- 67 - - " -
- 68 - - " -
- 69 - Kaivanto A 3; laajennettu I taso, kuvattu tornista idästä.
- 5370 - R 13; välitaso a, kuvattu tornista pohjoisesta.
- 71 - R 13; - " -
- 72 - R 13; välitaso a, kuvattu kaakosta.
- 73 - Kaivanto A 3; II taso, kuvattu tornista idästä.
- 74 - Kaivanto A 3; II taso laajennettuna, kuvattu tornista idästä.
- 75 Koeoja C; II taso, kuvattu tornista etelästä.

- TYA 5376 - Kaivanto A 3; III taso, ruudut G-I / 5-6, kuvattu lännestä.
- 77 - Kaivanto A 3; III taso, ruudut I-N / 4-6, kuvattu tornista idästä.
- 78 - Kaivanto A 3; III taso, ruudut I-M / 6-8, kuvattu tornista idästä.
- 79 - Kaivanto A 3; III taso, ruudut K-N / 7-9, kuvattu tornista idästä.
- 5380 - Kaivanto A 3; III taso, ruudut H-J / 7-9, kuvattu tornista idästä.
- 81 - Kaivanto A 3; III taso, ruudut E-H / 7-9, kuvattu tornista idästä.
- 82 - Kaivanto A 3; IV taso, kaivannon S-osa, kuvattu tornista idästä.
- 83 - Kaivanto A 3; IV taso, kaivannon keskiosa, kuvattu tornista idästä.
- 84 - Kaivanto A 3; IV taso, kaivannon N-osa, kuvattu tornista idästä.
- 85 - Kaivanto A 3; - " -
- 86 - Kaivanto A 3; profiilissa F / 10-11 todettu nokikuoppa, kuvattu lounaasta.
- 87 - Oletettuun kiveykseen 14 tehty koeoja, II taso, kuvattu lännestä.
- 88 - R 13; II sektorissa todetun nokikuopan profiili, kuvattu kaakosta.
- 89 - Kaivanto A 3; kaivannon laajennoksesta poistetaan turvetta, vas. J.-P.Haapasalo, T.Haapasaari, J.Kämi ja J.Vuorisalo. Kuvattu idästä.
- 5390 - - " -
- 91 - Kaivanto A 3; ruudut K / 4-9 I tasolla, muu osa kaivantoa II tasolla. Vas. J.Vuorisalo, J.-P.Haapasalo, E.Ranki, L.Haapasaari, J.Viitaharju ja J.Kämi. Kuvattu idästä.
- 92 - Oletettuun kiveykseen 14 tehty koeoja; kaivantoon tehty SW-NE -suuntainen poikittaisoja, I taso, kuvattu koillisesta.
- 93 - Koeoja B 3; III taso, kuvattu kaakosta.
- 94 - R 13; II taso, I ja II sektori, kuvattu 8 m korkeudesta kohtisuoraan 28 mm laajakulmalla.
- 95 - R 13; II taso, III ja IV sektori, kuvattu 8 m korkeudesta kohtisuoraan 28 mm objektiivilla.
- 96 - R 13; II taso, kuvattu tornista pohjoisesta.

- TYA 5397 - R 13; II taso, II sektori, kuvattu kohtisuoraan 5,5 m korkeudesta 50 mm objektiivilla.
- 98 - R 13; II taso, I ja II sektori, - " -
- 99 - R 13; II taso, I sektori, - " -
- 5400 - R 13; II taso, I ja IV sektori, - " -
- 01 - R 13; II taso, raunion keskusta, - " -
- 02 - R 13; II taso, II ja III sektori, - " -
- 03 - R 13; II taso, III sektori, - " -
- 04 - R 13; II taso, III ja IV sektori, - " -
- 05 - R 13; II taso, IV sektori, - " -
- 06 - R 13; II taso, kuvattu etelästä.
- 07 - R 13; II taso, kuvattu luoteesta.
- 08 - Perniö, Vaarnummi; Teija Ruotsalainen kuvaa alueen suurimman raunion laella olevaa informaatiotaulua.
- 09 - Perniö, Vaarnummi; Johanna Viitaharju alueen suurimman raunion laella.
- 5410 - Perniö, Vaarnummi; alueen suurinnan raunion laelle pystytetyn informaatiotaulun teksti(laatinut museonhoitaja K.Kuusela).
- 11 - R 13; rauniokaivantoon tehty kaakkoisjatke, I taso, kuvattu pohjoisesta.
- 12 - Kaivanto A 3; ruudut L-N / 6-9 I tasolla, muu osa kaivantoa III tasolla. Kuvattu pohjoisesta.
- 13 - R 13; II taso, profiileja poistetaan, kuvattu tornista pohjoisesta.
- 14 - Vuoden 1982 kaivaustyöryhmä rauniolla 13.Kuvattu idästä.
- 15 - R 13; välitaso c, kuvattu tornista pohjoisesta.
- 16 - R 13; - " -
- 17 - Kaivanto A 3; III taso, kuvattu pohjoisesta.
- 18 - Kaivanto A 3; III taso, kuvattu idästä.
- 19 - R 13; III taso, II sektori, nokikuoppa. ;uvattu kaakosta.
- 5420 - R 13; III taso, kuvattu 8 m korkeudesta kohtisuoraan 28 mm objektiivilla.
- 21 - R 13; III taso, kuvattu tornista pohjoisesta.
- 22 - R 13; - " -

TYA 78:

1. Yleiskuva Lehmihaan mäen SW-osasta ennen töiden alkua; takana oikealla R 13, keskelle etualalle paalutettiin koeoja C, oikealle kaivanto A 3. Kuvattu idästä.
2. Raunio 13; pintatasoa puhdistetaan esille. Kaivajat vasemmalta J.Vuorisalo, J.Viitaharju, E.Ranki, S.Lindholm ja M.Seppälä. Kuvattu idästä.
3. R 13,; pintatasoa puhdistetaan esille. Kaivajat vasemmalta E.Ranki, S.Lindholm, M.Seppälä. Kaivannon reunalle oikealle pystytetty valokuvaustorni, jonka huipulta Teija Ruotsalainen laatii sanallista kuvausta rauniosta. Kuvattu idästä .
4. R 13; I taso, kuvattu tornista pohjoisesta.
5. R 13; I taso, kuvattu lännestä.
6. R 13; I taso, kuvattu pohjoisesta tornista. Rauniossa kasvaneet puut on kaadettu.
7. R 13; I tasoa piirretään puisen kehikon avulla, piirtäjänä Johanna Viitaharju. Kuvattu koillisesta.
8. Oletetun R 14:n poikki vedetty SE - NW -suuntainen koeoja, I taso, kuvattu idästä.
9. - " - , kuvattu lounaasta.
10. R 13; välitaso a, kuvattu tornista pohjoisesta.
11. - " - - " -
12. R 13; välitaso a, kuvattu kaakosta.
13. R 13; välitaso b, kuvattu tornista pohjoisesta.
14. R 13; raunion II tasoa kuvataan tornilla, vas. Ulla Lähdesmäki. Kuvattu idästä.
15. R 13; II tasoa kuvataan valokuvaustornilla. J.Kämi vetää juuttuneen kameran alas kuvassa keskellä. Kuvattu idästä.
16. R 13; II taso, kuvattu tornista pohjoisesta.
17. Kotiseutulautakunnan ja kotiseuturetken jäsenet vierailevat kaivauksilla. Teija Ruotsalainen esittelee R 13:a. Kuvattu idästä.
18. R 13; II taso, kuvattu etelästä.
19. R 13; II taso, kuvattu tornista pohjoisesta.

20. R 13; välitaso c, kuvattu tornista pohjoisesta.
21. R 13; III taso, VII sektori, nokikuoppa, kuvattu koillisesta.
22. R 13; III taso, pohjarakenteet kuvattu kohtisuoraan ylhäältä n. 8 m korkeudesta valokuvaustornilla. Kuvattaessa käytetty 28 mm laajakulmaobjektiivia.
23. R 13; III taso, pohjarakenteet kuvattu tornista pohjoisesta.
24. Kaivanto A 3; I taso, kuvattu tornista itäkaakosta.
25. Oletetun R 18:n poikki vedetty SE - NW -suuntainen koeoja, I taso, kuvattu kaakosta.
26. R-17; , kuvattu länsilounaasta oletetun raunion paikalle „ vedetyn N - S -suuntaisen koeojan I tasoa.
27. Kaivanto A 3; ruutu G/9, 1. krs, ruudusta paljastunut noki- ja likamaassa erottunut pyöreähkö puhtaan hiekan muodostama kuoppa. Kuvattu luoteesta.
28. Kaivanto A 3; II taso, kuvattu tornista idästä.
29. Kaivanto A 3; III taso, kuvattu tornista idästä.
30. Kaivanto A 3; - " -
31. Kaivanto A 3; J-P.Haapasalo, T.Haapasaari, J.Kämi ja J.Vuorisalo poistavat turvetta kaivannon laajennoksesta. Kuvattu idästä.
32. Kaivanto A3; ruudut K / 4-9 I tasolla, muu osa II tasolla. Edessä vas. J.Vuorisalo, J-P.Haapasalo, takana vas. E.Ranki, L,Haapasaari, J.Viitaharju, J.Kämi. Kuvattu idästä.
33. Johanna Viitaharju kartoittaa kaivannon A 3 II tasoa. Kuvattu kaakosta.
34. Kaivanto A 3; II taso, kuvattu tornista kaakosta.
35. Kaivanto A 3; II taso, kuvattu lounaasta.
36. Kaivannon A 3 NW puolelle kaivettu koeruutu, I taso, kuvattu etelästä.
37. Kaivanto A 3; III taso, kuvattu tornista idästä.
38. Kaivanto A 3; - " -
39. Johanna Viitaharju kartoittaa kaivannon A 3 III tasoa.
40. Koeoja C; I taso, kuvattu tornista lounaasta.
41. Koeoja C; II taso, kuvattu tornista etelästä.
42. Koeoja C; kuvattu II taso etelästä tornista.
43. Koeoja B 3; III taso, kuvattu koillisesta.

44. Koeoja B 3; III taso, kuvattu lounaasta. Takana vasemmalla ennallistettu raunio 6.
45. R 17:n poikki vedetään koeojan paalutusta. Vas. E.Ranki, oik. T.Ruotsalainen. Kuvattu idästä.
46. Koeruutu B; I taso, kuvattu lounaasta.
47. Lännestä kuvattu Lemu - Ervelä -tien koillispuolella jyrkän kallion juurella olevia kiviä. Ne ovat mahdollisesti vierineet kallion laella olevasta rauniosta 3.
48. R 3; raunio tutkittu kesällä 1979, minkä jälkeen se on kasvanut umpeen. Paikalla kasvaa runsaasti maitohorsmaa ja vadelpensaita. Kesän 1982 kaivausten aikana raunio perattiin käsin esille. Lännestä kuvattu umpeen kasvanut raunio.
49. R 3; luoteesta kuvattu puhdistettu raunio.
50. R 2; luoteesta kuvattu osittain perattu raunio.
51. R 11 ja 12; raunioista perataan käsin maitohorsmaa, vadelpensaita ym. haittakasveja. Kuvattu idästä.
52. Perniö, Vaarnummi, alueen kookkain raunio, kuvattu idästä. Raunion laelle kasattu kuivuneita, karsittuja männynoksia.
53. Perniö, Vaarnummi, alueen suurimpaan raunioon pystytetty informaatiotaulu, jonka tekstin on laatinut museonhoitaja K.Kuusela.
54. Perniön Karpinmäeltä ns. muinaispolun varrelta kuvattu Perniönjoen laaksoa. Oikealla Lupaja, takana keskellä nykyinen kirkonkylä. Kuvattu pohjoiseen.
55. Perniö, Karpinmäki, Johanna Viitaharju ja Ulla Lähdesmäki tutkivat raunioon pystytettyä informaatiotaulua.
56. Perniö, Tiikkinummi, Kalmistoon v. 1980 pystytetty informaatiotaulu, jonka tekstin on laatinut museonhoitaja K.Kuusela.

TYA 5372 R13; välitaso a. Kuvattu kaakosta.

TYA 5370 R13; välitaso a. Kuvattu tornista pohjoisesta.

TYA 5406 R13; 2 taso, kuvattu idästä.

TYA 5413 R13; 2 taso. Kuvattu tornista pohjoisesta.

TYA 5416 R13; välitaso c. Kuvattu tornista pohjoisesta.

TYA 5420 R13; 3 taso. Kuvattu 8 m korkeudesta kohtisuoraan
28 mm objektiivilla.

TYA 5298 Yleiskuva mäen SW-osasta ennen töiden alkua.
Edessä koejoja C, oikealla takana R13. Kuvattu idästä.

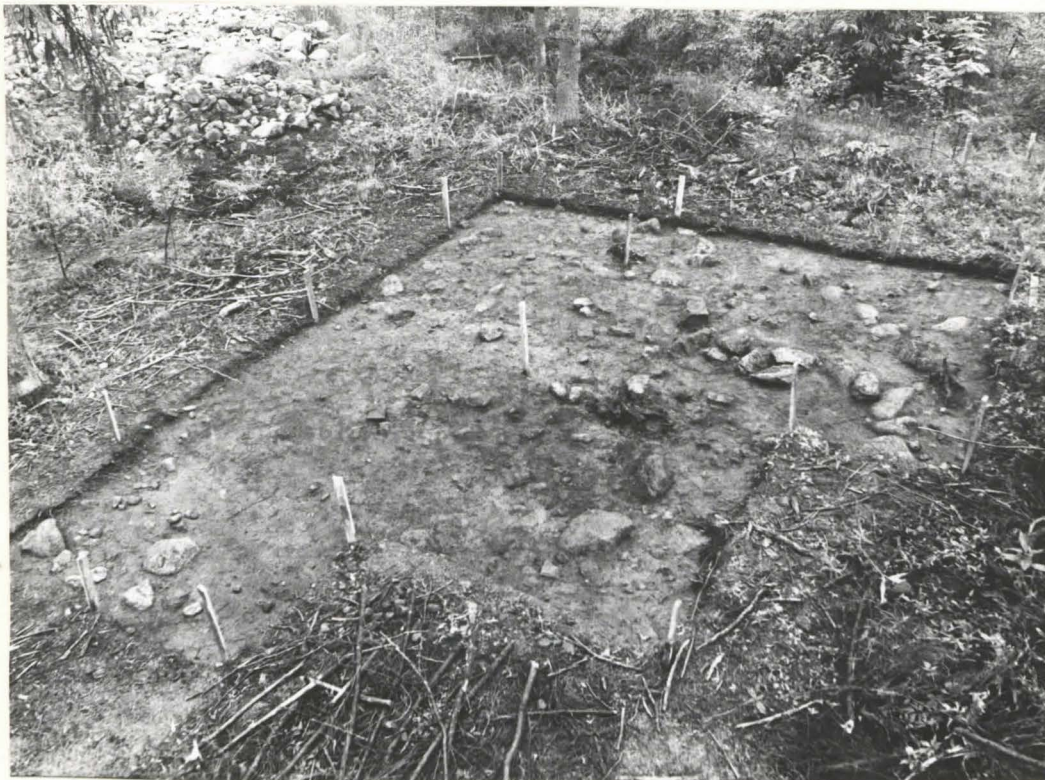

TYA 5299 Kaivanto A3 ennen töiden alkua. Kuvattu idästä.

TYA 5298

TYA 5321-22 Kaivanto A3; kahdessa osassa kuvattu lounaasta, kaivannon II taso pohjoiskulmasta eteläkulmaan.

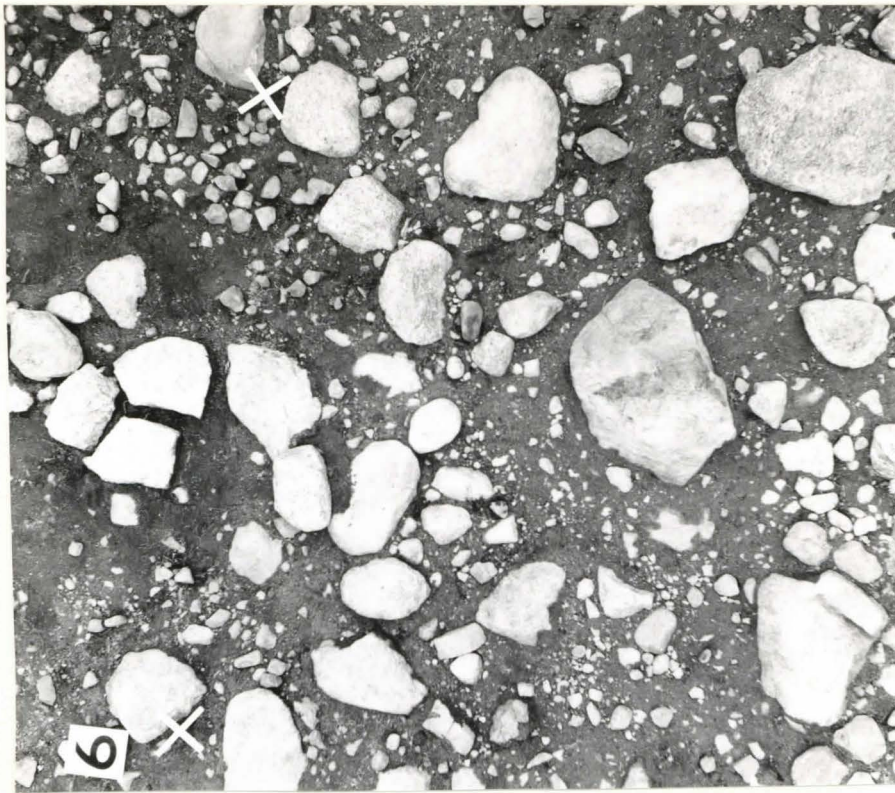
TYA 5373 Kaivanto A3; II taso. kuvattu tornista idästä.

TYA 5377 Kaivanto A3; 3 taso, ruudut I-N/4-6, Kuvattu tornista idästä.

TYA 5379 Kaivanto A3; 3 taso, ruudut K-N/7-9, kuvattu tornista idästä.

TYA 5351 Kaivanto A3; 3 taso, 4 m korkeudesta kuvattu kohtisuoraan. Ruudut I-J/6-7.

TYA 5335 Kaivanto A3; 3 taso, ruudut E-I/5-9. Kuvattu lännestä.

TYA 5335-36 Kaivanto A3, 3 taso, ruudut E-F/10-11. K
Kuva # u lännestä

PERNIÖ 1982

TYA 5386 Kaivanto A3; profiilissa todettu nokikuoppa. Ruudut F/10-11
Kuvattu lounaasta.

PERNIÖ
LEMU, LEHMIHAKA

U. LÄHDESMÄKI

1982

YLEISKARTTA MÄEN
SW-OSASTA

mk 1:500

tasokaivannot ja
rauniot/tutkimusaika

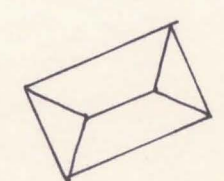
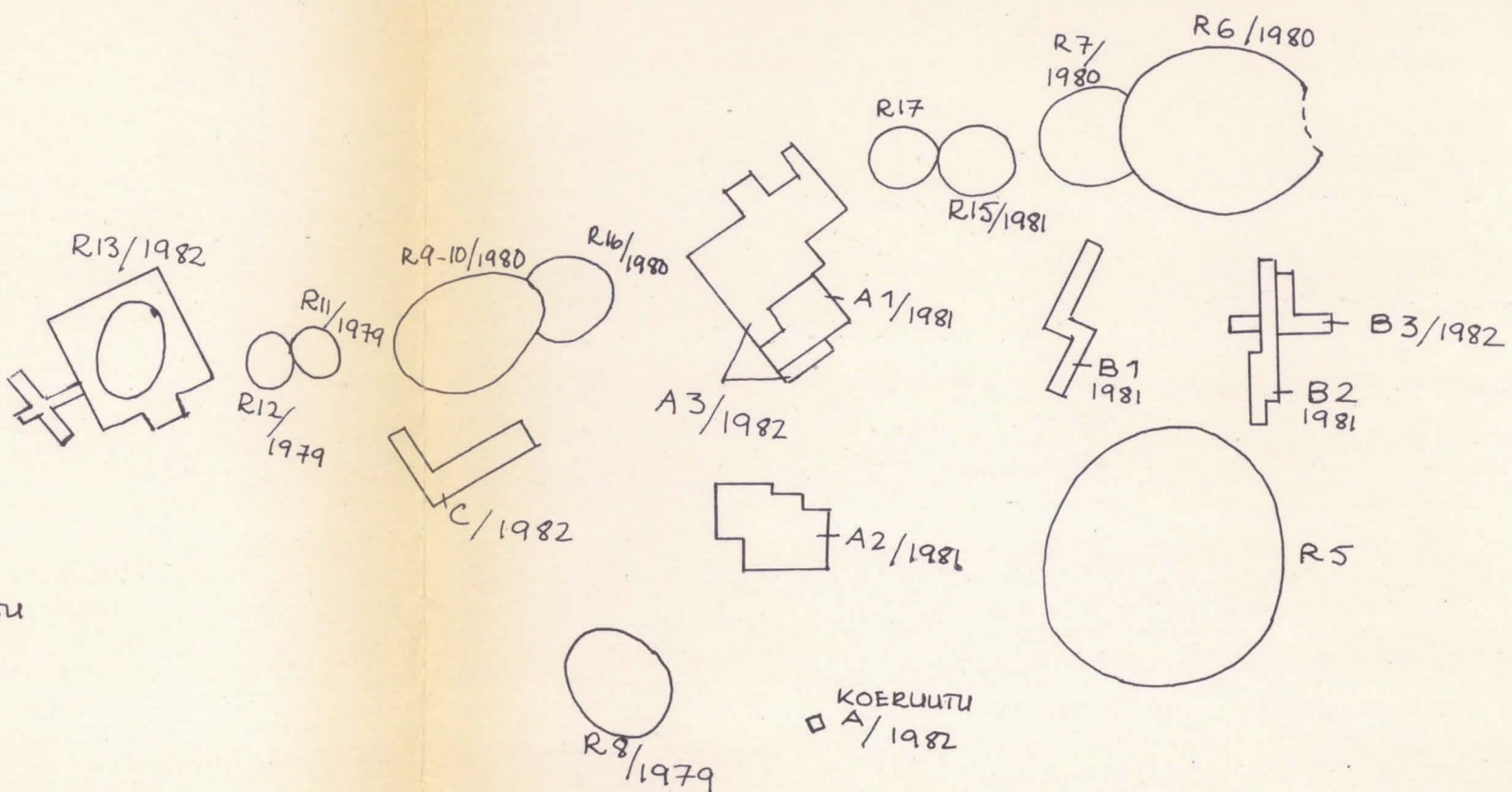
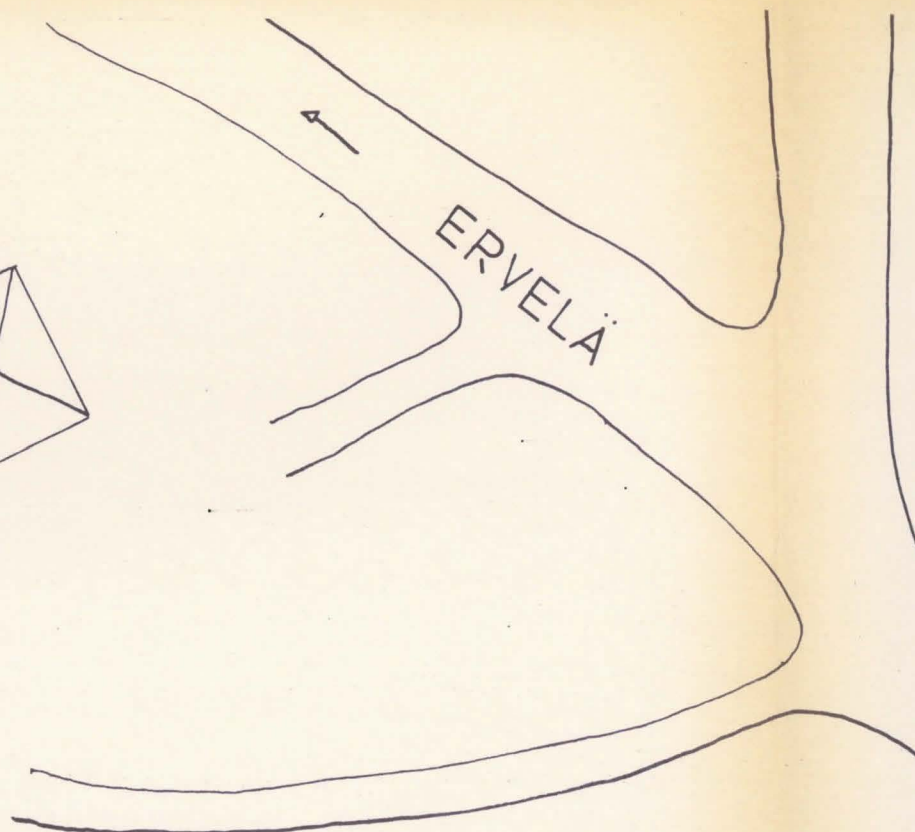
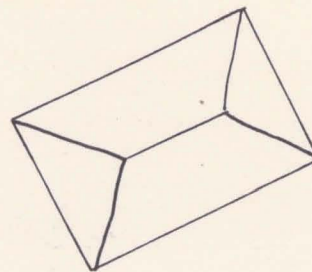
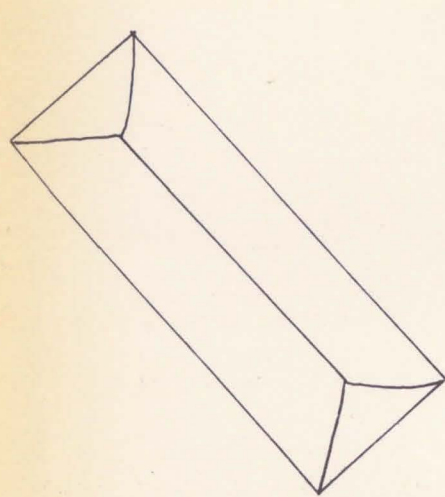
— — — — — tilan raja

○ raunio

◇ KOERUUTU
B/1982

◇ KOERUUTU
A/1982

NURMI RN:O 1¹

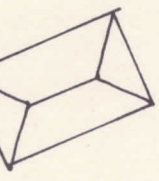

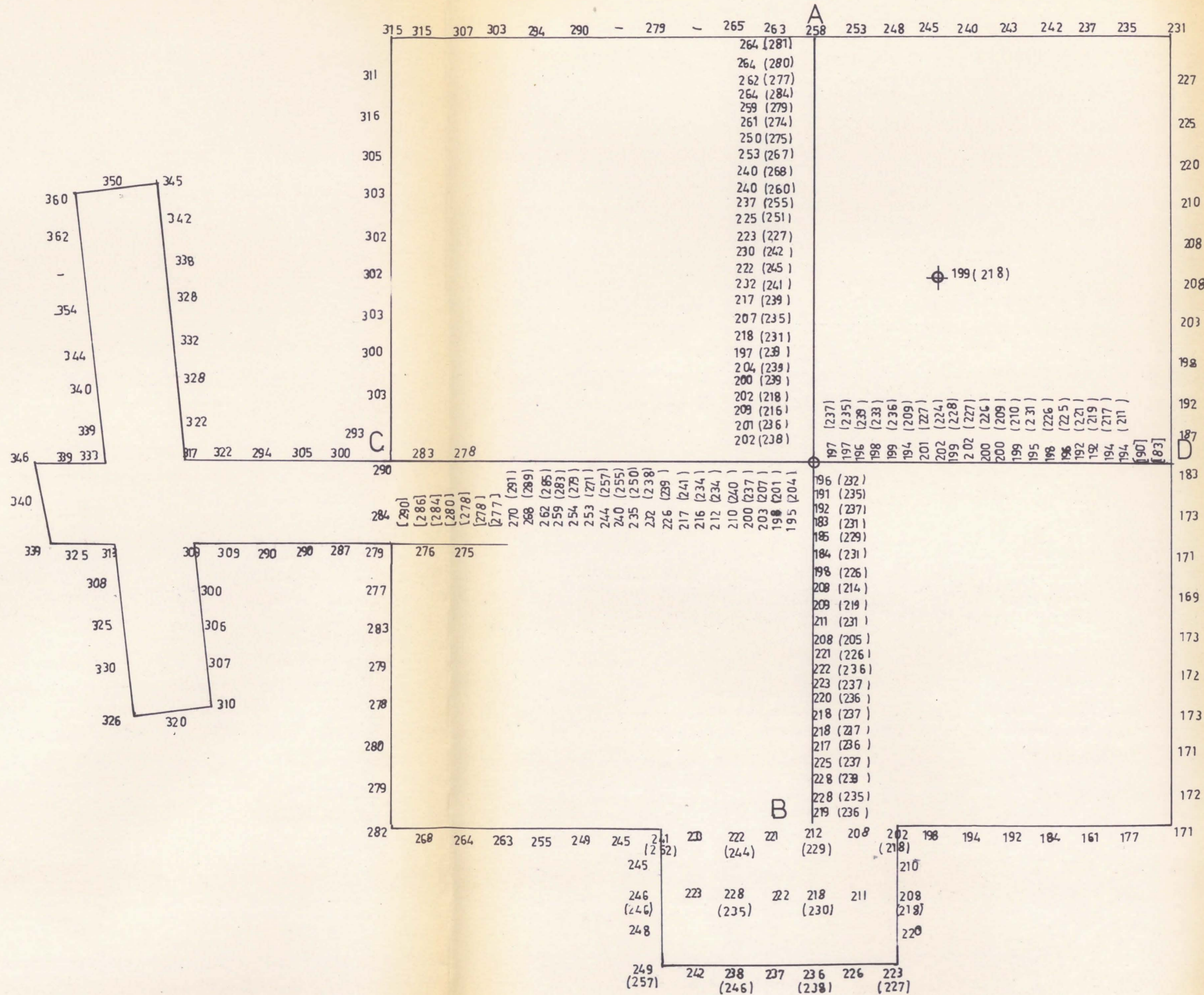
ERVELÄ

KESKITALO RN:O 1⁸

NURMI RN:O 1¹⁴

LEMMU

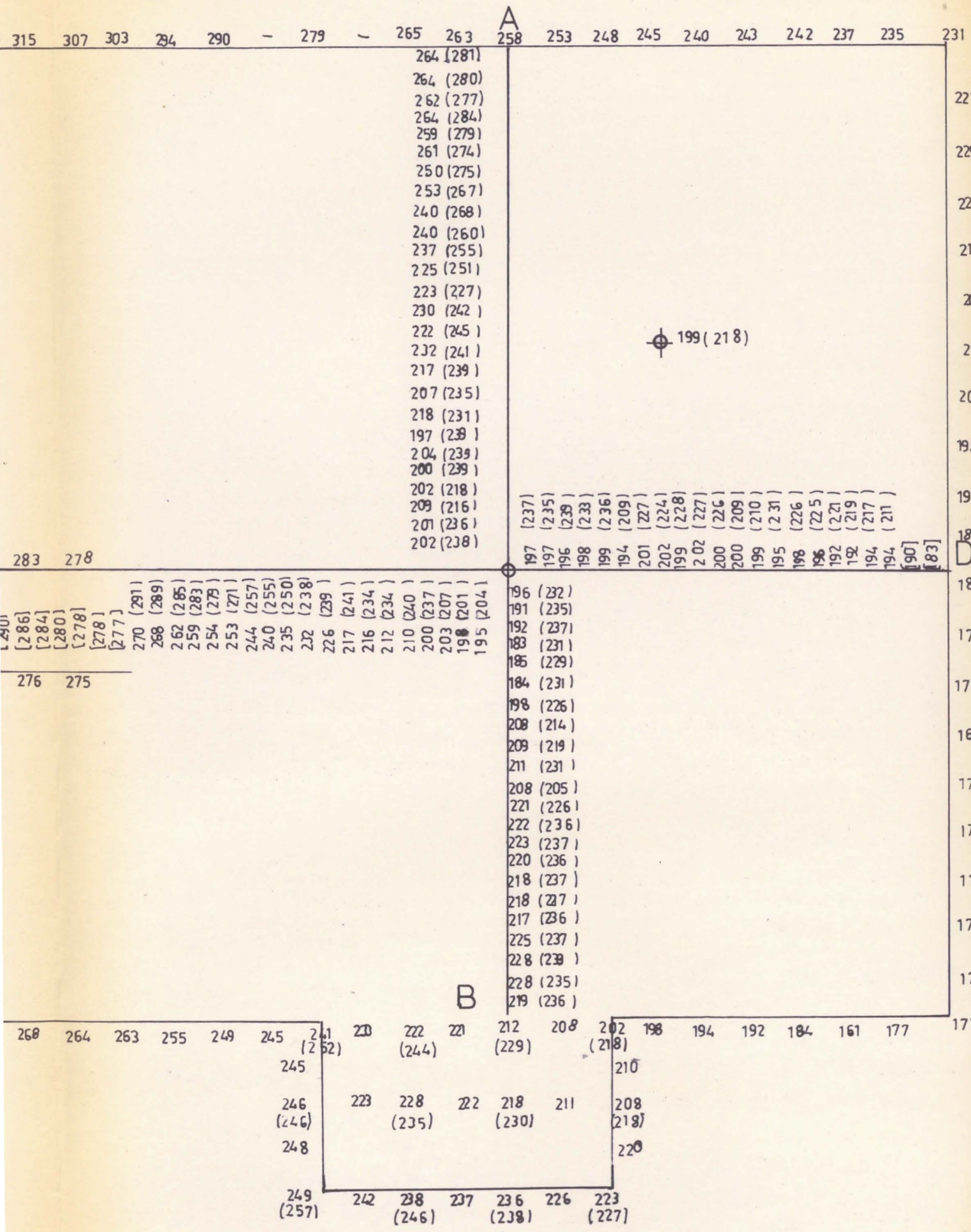

PERNIÖ
 LEMU LEH
 RAUNIO 1
 profiili- ja
 Ulla Lähde
 Johanna Viitala

kp 29,09
 koje 085
 mk 1:50

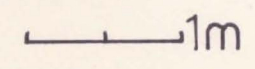
⊕
 koje

PERNIÖ
 LEMU LEHMIHAKA
 RAUNIO 13
 profiili- ja linjavaaitukset
 Ulla Lähdesmäki 1982
 Johanna Viitaharju

kp 29,09
 koje 085
 mk 1:50

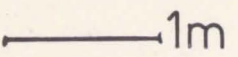
000 pinaluku
 (000) pohjaluku
 [000] profiilin pinaluku
 turpeen päältä

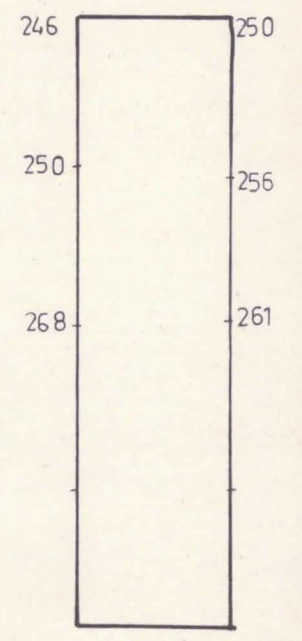
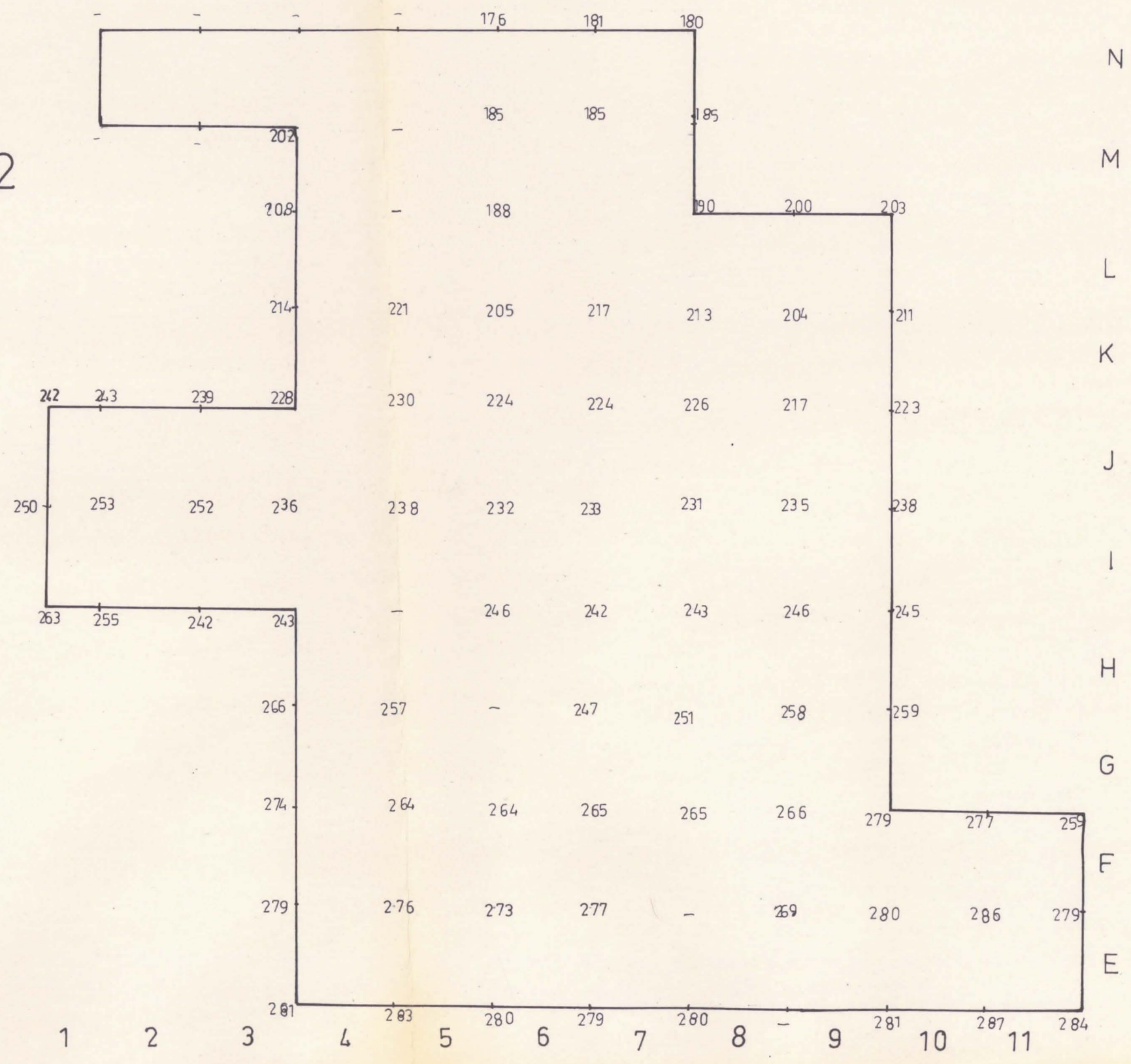
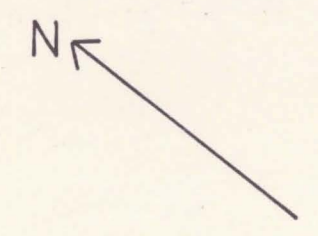
⊕ koje

⊕ kp

PERNIÖ LEMU
 LEHMIHAKA
 KAIVANTO A3
 tason 1 vaaitus

kp 32,91
 koje 013
 mk 1:50

Ulla Lähdesmäki 1982
 Johanna Viitaharju

PERNIÖ
 LEMU LEHMIHAKA
 KOEOJA C

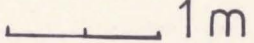
pinta- ja pohjavaaitus

Ulla Lähdesmäki 1982

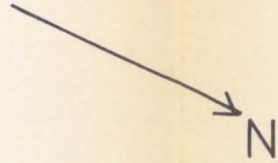
Johanna Viitaharju

kp 30,94

koje 124

mk 1:50

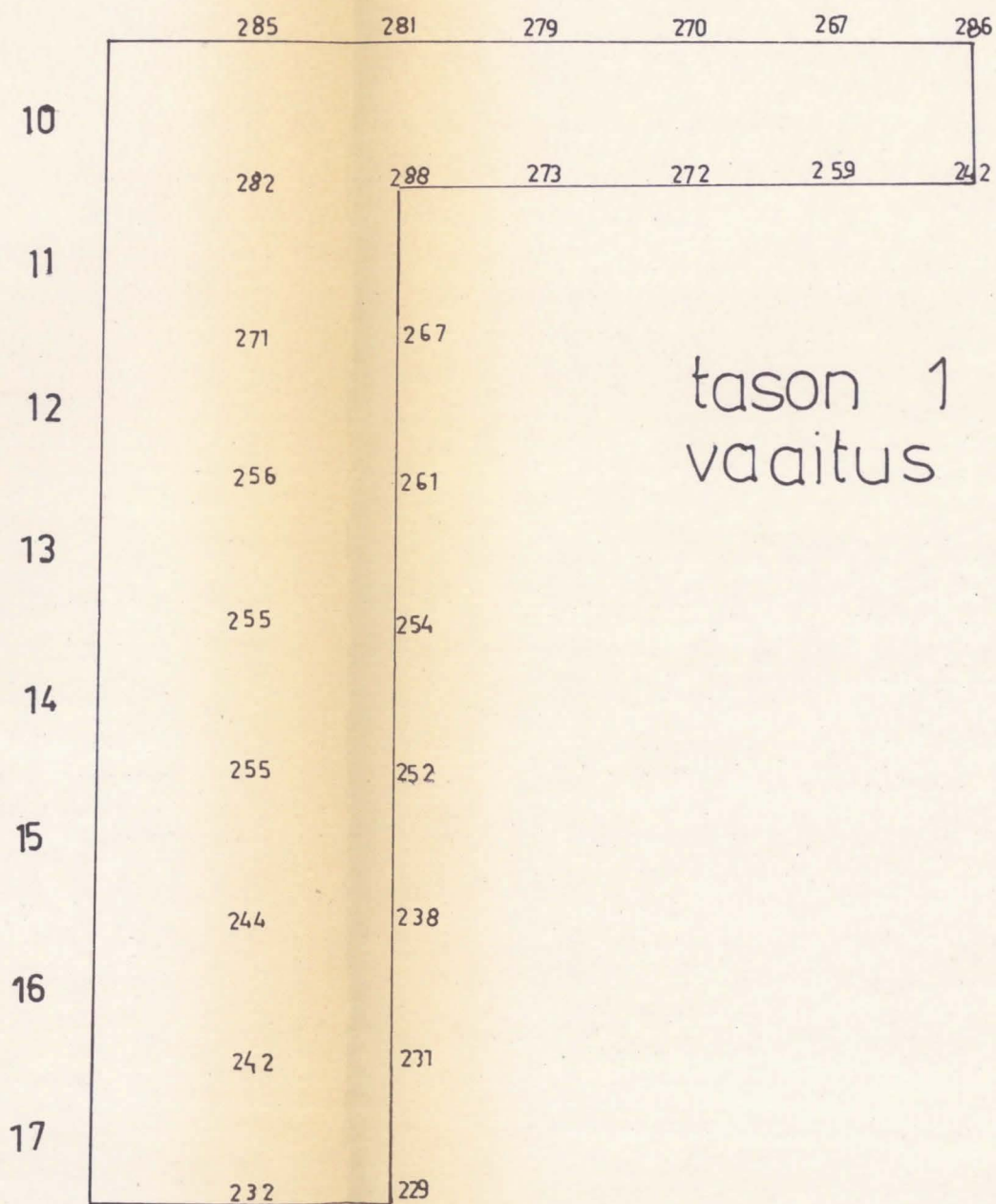
000 pinaluku
 (000) pohjaluku

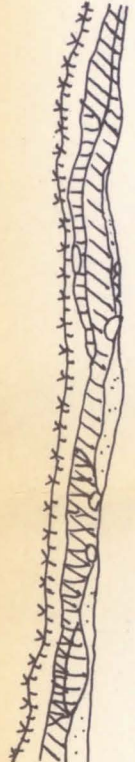
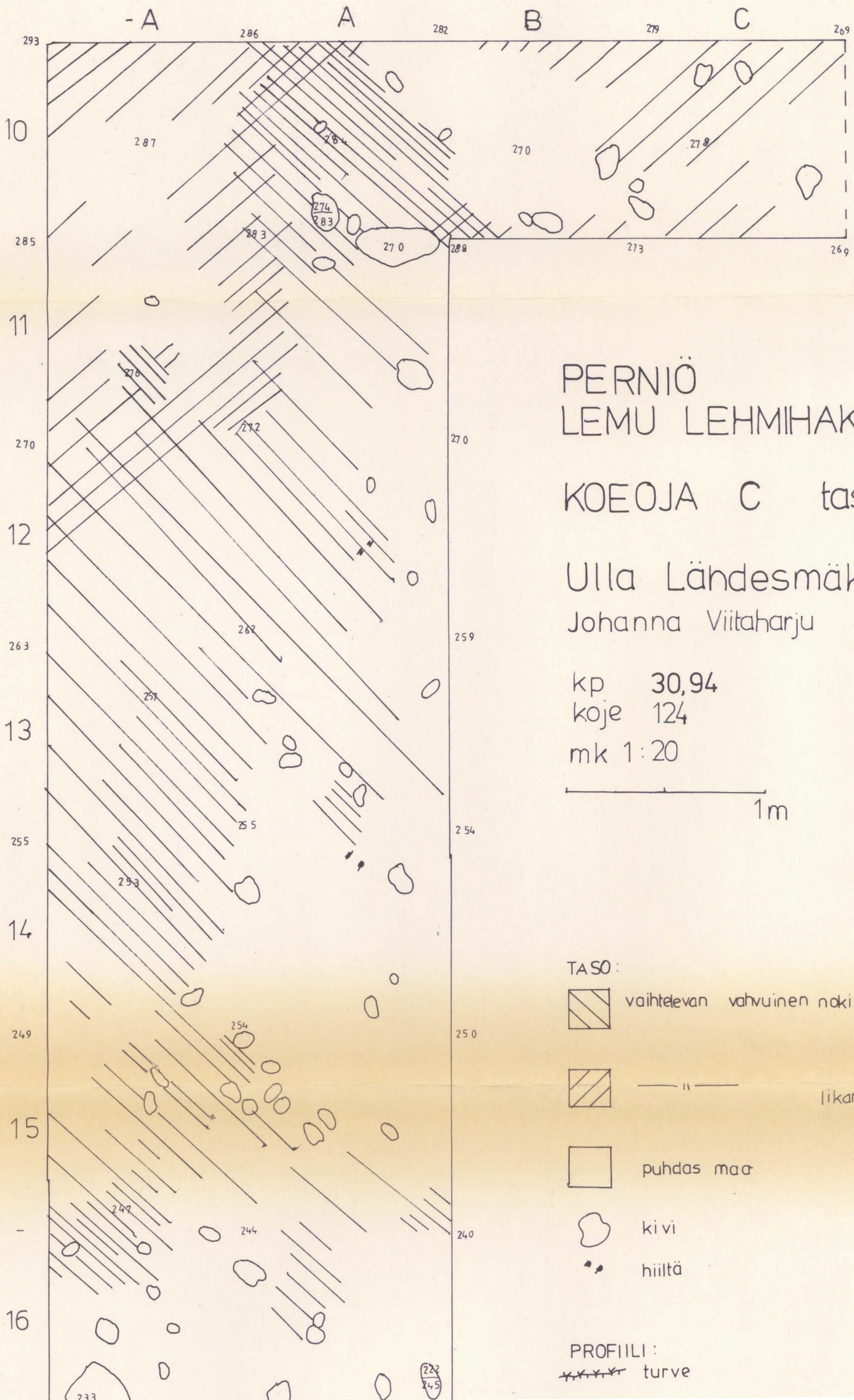
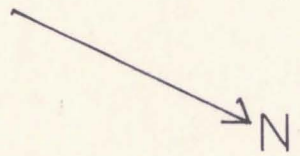
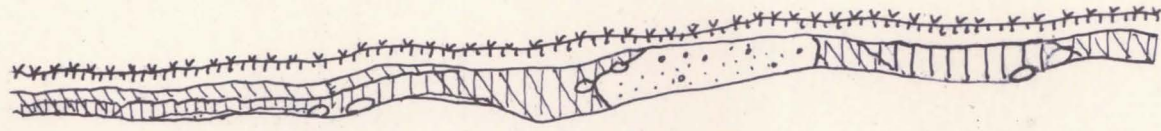

		-A	A	B	C	D	E						
	286 (294)	283	278 (295)	275	272 (285)	271	- (280)	267	265 (275)	261	256	257	252
10	278		274		269		262		263		252		248
	279 (287)		272 (288)	268	272 (288)	-	260 (275)	263	258 (273)	255	247	242	242
11	272		266		265								
	265 (276)		262 (278)	259	258 (278)								
12	261		256		255								
	257		248	250	249								
13	250		248		244								
	249		243	246	243								
14	242		245		238								
	239		242	237	235								
15	237		237		232								
	236		234	232	227								
16	231		227		223								
	225		225	225	221								
17	221		218		213								
	218	218	217	210	209								

	-A	A
	285	
10		282
11		271
12		256
13		255
14		255
15		244
16		242
17		232

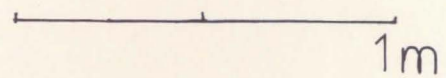
-A A B C D E

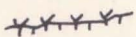

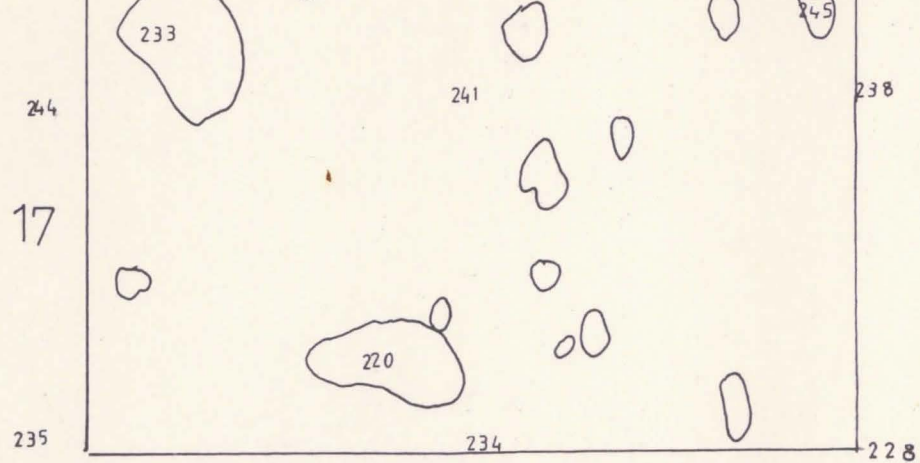
PERNIÖ
 LEMU LEHMIHAKA
 KOEOJA C taso 2
 Ulla Lähdesmäki 1982
 Johanna Viitaharju

kp 30,94
 koje 124
 mk 1:20

- TASO:
- vaihtelevan vahvainen nokimaa
 - " " likamaa
 - puhdas maa
 - kivi
 - hiiltä

PROFIILI:
 turve

karkea hiekka

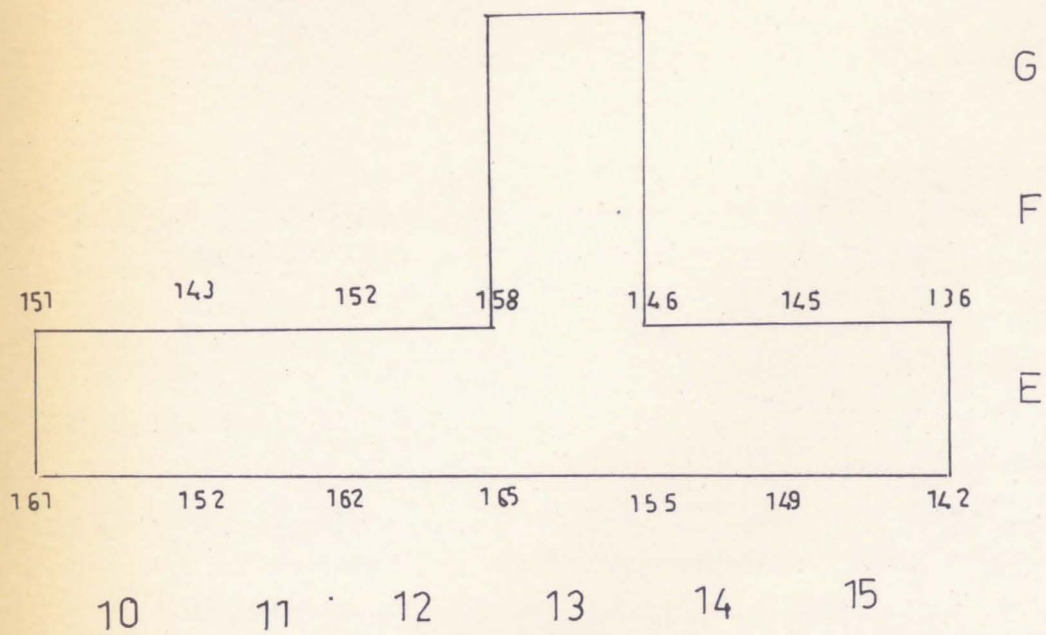

likamaa

noen ja mullansekain en hiekka

tason 1 vaaitus

PERNIÖ LEMU
LEHMIHAKA

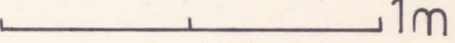
KOEOJA B3 taso 3

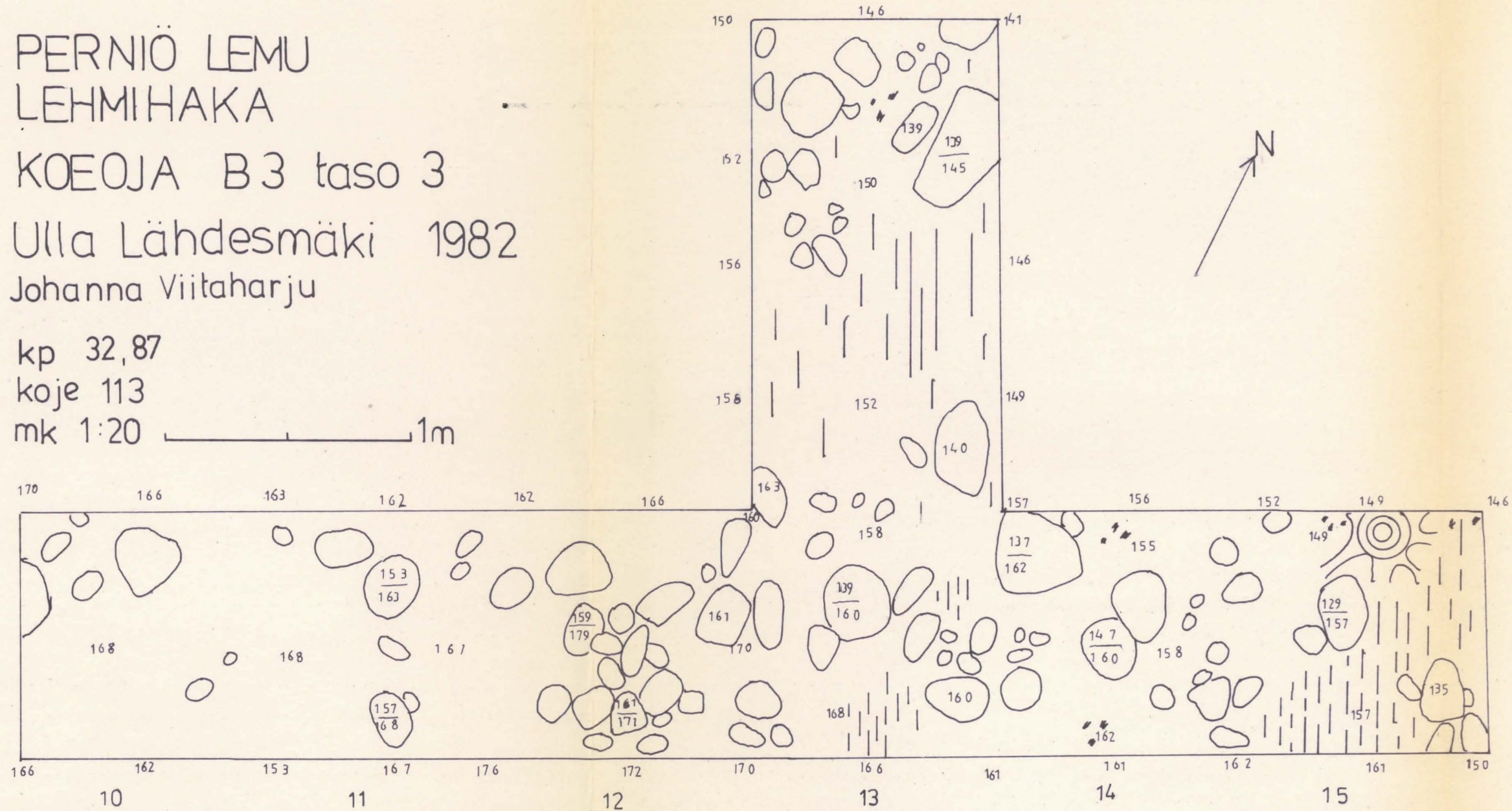
Ulla Lähdesmäki 1982

Johanna Viitaharju

kp 32,87

koje 113

mk 1:20

- hiltä
- savensekainen hiekka
- puhdas maa
- kivi
- kanto

PERNIÖ

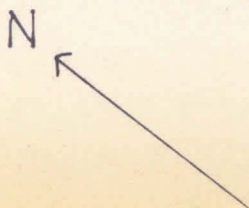
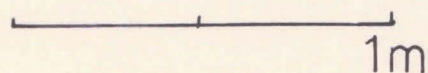
LEMU LEHMIHAKA

KOERUUTU K2 taso 1

Ulla Lähdesmäki 1982

Johanna Viitaharju

mk 1:20

 vaihtelevan vahvuinen nokimaa

 — " — likamaa

 puhdas maa

 kivi

▲ tiiltä muistuttavaa punaruskeaa poltettua savea

△ — " — , kiven alta